

Zahtevi savremenog arhiva u Srbiji i obuka stručnjaka u oblasti zaštite i prezentacije kulturne baštine

SVETLANA PEROVIĆ IVOVIĆ, Ph.D.

Conservator Advisor, The Archives of Yugoslavia, Vase Pelagića 33, Beograd, Srbija
e-mail: ivovic.svetlana@gmail.com

Requests of Modern Archives in Serbia and Training of Experts in the Field of Presentation of the Cultural Heritage

ABSTRACT

Archives, being significant institutions for protection and promotion of written cultural heritage should have programs for permanent training of employees dealing with preservation of cultural heritage in educational and cultural institutions as well as workshops and seminars that would prepare experts for education of pupils, students and elderly people. Appropriate methodology of education of professional staff is necessary in order to apply certain conservation treatments. Many problems appear when the professional training of staff who are supposed to work with sensitive archival material is in question. In order to create a proper preservation system within the archives network of Serbia, adequate education is necessary as well as training of professional staff. Concept of preventive and curative preservation should rely on appropriate interdisciplinary approach to the problem. Modern educative programs for conservation of written cultural heritage that could satisfy requests and problems of preservation are not available in Serbia. Without application of natural and humanitarian sciences, it is not possible to attain measurable results in the field of conservation whether it is matter of preventive preservation or curative conservation.

Key words: archives, cultural heritage, conservation, education, preventive preservation

Richieste degli archivi moderni in Serbia e formazione di esperti nel campo della presentazione del patrimonio culturale

SINTESI

Gli Archivi, essendo importanti istituzioni per la tutela e la promozione del patrimonio culturale documentale, dovrebbero avere programmi per la formazione permanente dei dipendenti che hanno a che fare con la conservazione dei beni culturali nelle istituzioni educative e culturali, nonché dovrebbero organizzare workshop e seminari che preparino esperti per la formazione di alunni, studenti ed anziani. Una metodologia appropriata di formazione del personale professionale è necessaria al fine di applicare determinati trattamenti di conservazione. Molti problemi sorgono quando si tratta della formazione professionale del personale che dovrebbe lavorare con materiale archivistico sensibile. Al fine di creare un sistema di corretta conservazione all'interno della rete di archivi della Serbia, è necessaria un'adeguata formazione personale professionale. Il concetto di conservazione preventiva deve basarsi su di un approccio interdisciplinare appropriato al problema. Purtroppo non sono disponibili in Serbia programmi di formazione moderni per la conservazione del patrimonio culturale documentale che possano soddisfare le richieste ed i problemi della conservazione. Senza un'applicazione delle scienze naturali ed umanistiche, non è possibile raggiungere risultati misurabili nel campo della conservazione, tanto più se si tratta di conservazione preventiva.

Parole chiave: archivi, patrimonio culturale, conservazione, formazione, conservazione preventiva.

Zahteve sodobnega arhiva v Srbiji in izpopolnjevanje strokovnjakov na področju zaštite in prezentacije kulturne dediščine

IZVLEČEK

Arhivi kot pomembne institucije za zaščito in promocijo pisane kulturne dediščine, morajo imeti program tekočega usposabljanja zaposlenih v izobraževalnih in kulturnih institucijah, ki se ukvarjajo z zaščito kulturne dediščine. Prav tako morajo organizirati delavnice in seminarje za strokovnjake s področja šolstva namenjenega učencem, študentom in starejšim občanom. Za zagotovitev učinkovitega sistema zaštite v okviru arhivske mreže Srbije, je

Svetlana PEROVIĆ IVOVIĆ: Requests of Modern Archives in Serbia and Training of Experts in the Field of Presentation of the Cultural Heritage, 189-197

nujno potrebno primerno šolanje in ustvarjanje strokovnih kadrov. Koncepti preventivne zaščite morajo temeljiti na primernem pristopu k reševanju problema. V Srbiji ne obstajajo izobraževalni programi konzervacije pisane kulturne dediščine, ki bi zadostili potrebam in zahtevam. Brez naravoslovnih in humanističnih znanosti ni mogoče doseči merljivih rezultatov na področju konzervacije, restavracije, oziroma kurativne in preventivne zaščite kulturne dediščine.

Ključne besede: arhivi, kulturna dediščina, konzervacija, izobraževanje, preventivna zaščita

Zahtevi savremenog arhiva u Srbiji i obuka stručnjaka u oblasti zaštite i prezentacije kulturne baštine

APSTRAKT

Arhivi kao značajne institucije za zaštitu i promociju pisane kulturne baštine treba da imaju program permanentne obuke zaposlenih u obrazovnim i kulturnim institucijama koje se bave zaštitom kulturne baštine, kao i radionice i seminare gde se pripremaju stručnjaci koji se bave edukacijom učenika, studenata i građana starijeg doba. Da bi imali efikasan sistem zaštite u okviru arhivske mreže Srbije neophodna je odgovarajuća edukacija i stvaranje profesionalnih kadrova. Koncepti preventivne zaštite treba da se oslanjaju na odgovarajući interdisciplinarni pristup rešenju problema. U Srbiji ne postoje moderni edukativni programi konzervacije pisanog kulturnog nasleđa koji bi mogli da odgovore zahtevima i potrebama zaštite. Bez primene prirodnih i humanističkih nauka nije moguće ostvariti merljive rezultate u oblasti konzervacije, restauracije, odnosno kurativne i preventivne zaštite kulturne baštine.

Ključne reči: arhiv, kulturno nasleđe, konzervacija, arhivistika, obrazovanje, preventivna zaštita

1 Uvod

Postoji više načina da se gradi moderan arhiv i na svakom arhivu je da izabere svoj put, a krajnji cilj je otvorenost sadržaja prema publici i uspostavljanje interaktivne veze između publike i kulturne baštine, podizanje svesti o značaju pisanog kulturnog nasleđa, njegovoj zaštiti i formiranju potencijalnih korisnika kulturne baštine.

Bavljenje edukacijom u arhivima Srbije strateško je pitanje i insistira se na tome da se ovim pitanjem institucije bave sistemski. Arhiv kao institucija kulture treba da odgovori na individualne i razvojne zahteve u cilju edukacije.

Kao značajne institucije za zaštitu i promociju pisane kulturne baštine arhivi treba da imaju program permanentne obuke zaposlenih koji se bave zaštitom kulturne baštine, kao i radionice i seminare gde se pripremaju stručnjaci koji bave edukacijom učenika, studenata i građana starijeg doba.

2 Prezentacija kulturne baštine u cilju edukovanja populacije

Cilj svakog društva je da sačuva svoje kulturno nasleđe jer mu to daje sopstveni identitet.

„Najčešće se kaže da u svom pojavnom obliku baština predstavlja forme i sadržaje nastale u nekom prošlom vremenu, a koji su pretrajali do danas i smatraju se vrednim trajanja, pa se stoga i čuvaju za buduća vremena. To je „živa starina“, da upotrebimo ovu Andrićevu sintagmu kojom on opisuje „ono iz prošlosti što utiče na sadašnjost i uslovljava budućnost“.

Prakse baštinjenja su delatnosti koje se sprovode u cilju sakupljanja, čuvanja, održavanja, istraživanja i predstavljanja svedočanstava prošlosti. Prakse baštinjenja tako povezuju širok opseg delatnosti i uključuju brojne aktivnosti od naučno-istraživačkog rada, tehničko-tehnoloških intervencija, upravljačkih strategija, do promotivnih i marketinških kampanja. Upravo zbog ovako širokog raspona, veoma su raznovrsni modeli njihovog delovanja, koji povremeno mogu biti i protivurečni“. (*Popadić, 2014*)

Formulacijom koju je dao UNESCO1: „baština je ono što smo nasledili iz prošlosti, ono što živimo danas i ono što predajemo narednim generacijama“. (*World Heritage Information Kit, UNESCO World Heritage Centre, Paris 2008, 5*)

U portugalskom gradu Farou, Savet Evrope donelo je 2005. godine Konvencija o vrednosti kulturne baštine za društvo, takozvanu „Faro konvenciju“. Ona polazi od prava svakog pojedinca „da se bavi kulturnom baštinom po vlastitom izboru uz poštovanje prava i sloboda drugih kao aspekta prava na slobodno učestvovanje u kulturnom životu sadržanog u Opštoj deklaraciji Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima (1948.) i zajamčenog Međunarodnim paktom o privrednim, socijalnim i kulturnim pravima (1966)“. Cilj Faro konvencije iskazan u članu 1 jeste da promoviše sledeće zaključke njenih potpisnika: „a. priznati da su prava vezana uz kulturnu baštinu sastavni deo prava na učešće u kulturnom životu..., b. priznati pojedinačnu i zajedničku odgovornost prema kulturnoj baštini; c. naglasiti da očuvanje kulturne baštine i njeno održivo korišćenje imaju za cilj ljudski razvoj i kvalitet života...“. Naravno reč je o dokumentu koji je deo političke i kulturne strategije Evropske unije, to jest deo „izgradnje miroljubivog i demokratskog društva ... u procesima održivog razvoja i unapređenja kulturne raznolikosti“ (*Član 1.d*), ali ova deklaracija donosi jednu značajnu novinu, ili je barem prvi put jasno i direktno formuliše. Jednostavno, svi imamo pravo na baštinu. Shodno, to znači i da imamo obaveze spram baštine. Baština tako nije predmet samo strukovnog proučavanja i profesionalnog bavljenja; baština je društvena privilegija i društvena obaveza. U Faro konvenciji je zapravo pravnim jezikom formulisan jedan stari princip baštinjenja. O baštini se primarno brinu oni koji je baštine, pojedinci i društvo koje je nasledilo određene forme i sadržaje iz prošlosti i prenosi ih dalje. Njihovo angažovanje, ili neangažovanje, nikada neće moći da zameni bilo koja profesionalna ustanova zaštite nasleđa, poput zavoda, instituta ili muzeja. Jer ovim ustanovama je briga o baštini posao, a građanima i društvu ona je deo svakodnevnog života. Drugim rečima, ako nam savremeni pravni sistem oduzima pravo da „uzmемо pravdu u svoje ruke“, to ne važi za odnos prema baštini. Baština je najbezbednija kada nema potrebe za njenom pravnom zaštitom, odnosno kada o njoj brinu njeni neposredni titulari. (*Popadić, 2014*)

Arhivi kao značajne institucije za zaštitu i promociju pisane kulturne baštine ne treba da su „zatvoreni“ usmereni sami na sebe, već je neophodno da se kao institucija kulture otvore prema publici. Krajnji cilj treba da bude otvorenost sadržaja prema korisnicima i uspostavljanje interaktivne veze između publike i kulturne baštine, podizanje svesti o značaju kulturnog nasleđa, podizanje svesti o značaju zaštite i formiranje potencijalnih korisnika kulturne baštine. Rad sa publikom jedan od najlepših i najinspirativnijih specijalnih zadataka institucija kulture: arhiva, biblioteka, muzeja, najpre zato što podrazumeva dinamičan, neponovljiv kontakt među ljudima i zato što otvara bezgranične mogućnosti za inventivan pristup. Treba što više uključivati učenje, kao i pedagoški rad u arhivima, muzejima, bibliotekama, galerijama. Saradnja sa obrazovnim institucijama, univerzitetima, razmena znanja i iskustava sa drugim i kulturnim ustanovama.

Edukacija ne treba da bude na poslednjem mestu u arhivima, već treba razmišljati o tome da arhivi budu centri istraživanja i da su odgovorni za obrazovanje šire publike. Treba predstaviti pojam arhivske pedagogije i načine na koje se ona, različitim vaspitno-obrazovnim aktivnostima, ostvaruje. Treba ukazati na konkretne predloge mera i postupaka kojima bi se arhivska pedagogija u Srbiji mogla dalje razvijati. Znanje koje je stečeno je potencijal za budućnost pomaže da se promeni odnos prema okruženju. Planski i namenski treba planirati stvaranje navika za kulturu, i da se razvija istraživački duh.

Programi treba da su otvoreni i da se odražavaju u formi predavanja ili seminara, radionica. Akademska saradnja podrazumeva saradnju sa Beogradskim univerzitetom i drugim univerzitetima u zemlji.

U nameri da što više popularizuju svoju delatnost, ali i negujući naučni rad kao jednu od nezaobilaznih aktivnosti arhivista, bibliotekara, muzejskih stručnjaka - kustosa i savetnika, restauratora i konzervatora, pedagoga i edukatora - institucije zaštite kulturne baštine su sve češće organizatori različitih predavanja, simpozijuma, kongresa, konferencija, polemika, okruglih stolova, diskusija, različitih razgovora, susreta, posebno sa umetnicima, poznatim ličnostima iz sveta kulture i medija, donatorima, sponzorima ili drugim uglednim osobama.

3 Iskustva institucija koje se bave zaštitom i prezentacijom kulturnog nasleđa u Srbiji

Jedan od glavnih ciljeva institucija kulturne baštine jeste realizacija edukativnih sadržaja namenjenih široj publici u cilju da se upoznaju sa savremenim teorijama unutar humanističkih disciplina i aktuelnim tokovima u okviru nauke o nasleđu. Potreba za umrežavanjem kulturno-obrazovnih institucija i realizacijom edukativnih programa zasnovanih na zajedničkim metodološkim polazištima u gradovima širom Srbije. Potreba za prilagođavanjem i popularizacijom naučnih sadržaja i teorija i podizanjem svesti o značaju prirodne i kulturne baštine.

Dakle, neophodno je promovirati edukaciju i učenje u arhivu, uopšte treba što više uključivati učenje, kao i pedagoški rad u arhivima, muzejima, bibliotekama, galerijama. Saradnja sa obrazovnim institucijama, univerzitetima, razmena znanja i iskustava sa drugim i kulturnim ustanovama. Centar za muzeologiju i heritologiju Filozofskog fakulteta, Univerziteta u Beogradu pokrenuo je projekat; Društveno-humanističke discipline i nauka o baštini - program permanentne edukacije učenika, studenata i zaposlenih u obrazovnim i kulturnim institucijama

„Ambicija Centra za muzeologiju i heritologiju je da se dugoročno angažuje na održavanju permanentne edukacije. Pri tome je jedan od glavnih ciljeva Centra diseminacija naučnih sadržaja i realizacija edukativnih programa namenjenih mladima i stručnjacima u gradovima širom Srbije. Uočen je nedostatak edukativnih i interaktivnih sadržaja i kulturnih dešavanja namenjenih mladima u manjim gradovima izvan prestonice. Takođe, postoji potreba za umrežavanjem kulturno-obrazovnih institucija i realizacijom edukativnih programa koji se bave nasleđem, zasnovanih na zajedničkim metodološkim polazištima. Primarni cilj ovog projekta jeste da se mladi upoznaju sa savremenim teorijama unutar humanističkih disciplina i aktuelnim tokovima u okviru nauke o nasleđu. U tom smislu, potrebno je osmisliti i razviti strategiju prilagođavanja i popularizacije naučnih sadržaja i teorija među mladima, u skladu sa njihovim iskustvima i interesovanjima. Projekat je planiran tako da stečena iskustva i rezultati budu primenljivi u praksi institucija kulture i škola, s ciljem obogaćivanja metodološkog i pedagoškog pristupa zaposlenih. Namera je podsticanje mladih na kreativno i kritičko sagledavanje sveta u kome žive, sticanje novih teorijskih znanja i praktičnih iskustava, ukazivanje na alternativne pristupe razmatranim problemima kroz interdisciplinarnost i angažovanje velikog broja stručnjaka iz različitih oblasti. Planira se razvijanje dugoročnog programa edukacije mladih i profesionalnog usavršavanja stručnjaka, na regionalnom i nacionalnom nivou, što će biti ostvareno održavanjem većeg broja seminara i kurseva u gradovima regiona, u saradnji sa odgovarajućim kulturno-obrazovnim institucijama. Svaki kurs će biti osmišljen u skladu sa lokalnim potrebama i prilagođen interesima i mogućnostima sredine. Realizovaće se kroz predavanja, diskusije, radionice, korišćenje audio-vizuelnog materijala i novih medija (interneta, društvenih mreža poput Fejsbuka...), organizovanjem stručnih ekskurzija i poseta institucijama kulture. Zainteresovanima će biti na raspolaganju i konsultacije sa stručnjacima, relevantna literatura, snimci sa predavanja i radionica, kao i dodatni multimedijalni sadržaji. Ovo će biti dostupno u vidu internet prezentacije i DVD izdanja sa celokupnim materijalom svakog pojedinačnog kursa realizovanog u okviru projekta. (Novaković, Lukić, 2012)

Tokom seminara i konferencije koje je *IKOM Srbije* organizovao prethodnih godina, u razgovorima sa muzealcima, iskristalisala se potreba da se temi edukacije i rada sa publikom posveti posebna pažnja i pronadu prihvatljiva rešenja za pokretanje i razvoj edukativnih programa i u muzejima koji, ograničeni brojem zaposlenih i materijalnim sredstvima, do sada nisu imali prilike da se ovoj temi posvete u punom obimu. Tako je u novembru 2016. održan seminar "Edukacija u muzejima i rad sa publikom" koji je pobudio velika interesovanja stručnjaka iz regiona koji se bave zaštitom kulturnog nasleđa. (*IKOM SRBIJA, 2016*)

Značajna međunarodna konferencija „Nesvrstani muzej“ održana je u Muzeju Jugoslavije 7-8 novembra 2016 na 55.godišnjicu pokreta Nesvrstanih u Beogradu 1961. Konferencija je okupila internacionalni, multidisciplinarni tim stručnjaka u čijem fokusu je pokret nesvrstanih i nasleđe koje je ova politička alijansa ostavila zemljama osnivačima.

4 Izučavanje arhivistike u Srbiji

Novi akademski programi koji se odnose na zaštitu i prezentaciju kulturnog nasleđa treba da doprinesu formiranju novog profila profesionalaca koji imaju kompleksan interdisciplinarni pristup zaštiti arhivske građe, kao i njenoj prezentaciji. Za potrebe savremene arhivistike neophodni su stručnjaci koji će pratiti planirane buduće aktivnosti u cilju brze i efikasnije implementacije novih tehnologija za digitalizaciju kao vid preventivne zaštite i prezentacije kulturnog nasleđa.

Visokoškolsko izučavanje arhivistike u Srbiji imamo na Katedri za istoriju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i Na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu pri Katedri za bibliotekarstvo i informatiku, što doprinosi podizanju arhivističkog obrazovanja.

„Nastava arhivistike koja se od 2006.godine organizuje na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu, pri Katedri za bibliotekarstvo i informatiku, predstavlja prvi slučaj uključivanja ovoga pred-

Svetlana PEROVIĆ IVOVIĆ: Requests of Modern Archives in Serbia and Training of Experts in the Field of Presentation of the Cultural Heritage, 189-197

meta u redovno visokoškolsko obrazovanje u Srbiji. Dok je arhivistički kurs na Filozof-skom fakultetu u Beogradu sveden na jedan semestar, dotle se na Katedri za bibliotekarstvo i informatiku Filološkog fakulteta u Beogradu arhivisti se pristupa kao jednoj od bazičnih informacionih nauka. Nastava na ovoj katedri se od 2006.godine, „sa početkom reformi u skladu sa Bolonjskom deklaracijom, i zahvaljujući zalaganju tadašnje upravnice Katedre, a sadašnjeg dekana Filološkog fakulteta dr Aleksandre Vraneš, zasniva na četiri predmeta grupe: bibliotečko-bibliotekarskoj, informatičkoj, arhivističkoj i muzeološkoj. U takvoj konstelaciji, arhivistika je zastupljena sa tri jednosemestralna kursa na osnovnim studijama, što znači da studenti imaju godinu i po dana neprekidnog arhivističkog obrazovanja.

Praksa u radu sa studentima pokazala je da oni iz srednje škole ne do-nose gotovo nikakva znanja o pisanim materijalnim artefaktima prošlosti, da ne znaju da definišu te artefakte, da im ustanove poreklo, pa samim tim i vrednost. Zbog toga je nastava uz predmeta Uvod u arhivistiku (u-12 Arhiv, časopis Arhiva Jugoslavije, 1-2 četvrtom semestru) usmerena na izučavanje tzv. pomoćnih istorijskih nauka. Ovaj kurs je obavezan za studente Katedre za bibliotekarstvo i informatiku, dok je izborni za ostale studente Filološkog fakulteta. S obzirom na specifičnost studija na ovome fakultetu, veoma veliki broj studenata pohađa Uvod u arhivistiku kao izborni kurs. U tome prednjače studenti srpskoga jezika, srpske književnosti i slavistike.“ (Đorđević, 2012)



Slika 1: U okviru redovne saradnje Arhiva Jugoslavije i Filološkog fakulteta katedra za bibliotekarstvo i informatiku, u Arhivu Jugoslavije na semestralnim vežbama studenti sa Bojanom Đorđevićem, docentom na istoimenoj katedri

U cilju edukacije i radi bolje informisanosti zaposlenih u registraturama Arhiv Srbije je organizovao Seminar iz kancelarijskog i arhivskog poslovanja. Seminar su pohađala 32 polaznika iz 15 ustanova dok su predavanja održali vodeći arhivisti iz Srbije koji su izložili sopstvena iskustva u radu sa arhivskom građu. Upoznali su polaznike sa zakonskim procedurama i obavezama, kao i sa načinom predaje nadležnom arhivu i mere koje se preduzimaju u cilju njene zaštite. Na seminaru su razmatrane teme specijalnih biblioteka, preventivne zaštite, mikrofilmovanja, kao i elektronskog poslovanja.

5 Obrazovni programi konzervacije kulturnog nasleđa

Mnogo problema se javlja kada je reč o stručnom osposobljavanju za rad na osetljivom arhivskom materialu. Da bi imali efikasan sistem zaštite u okviru arhivske mreže Srbije neophodna je odgovarajuća edukacija i stvaranje profesionalnih kadrova u oblasti preventivne zaštite. Koncepti preventivne zaštite treba da se oslanjaju na odgovarajući interdisciplinarni pristup rešenju problema

U Srbiji ne postoji moderni edukativni program konzervacije pisanog kulturnog nasleđa koji bi mogli da odgovore zahtevima i potrebama zaštite. Bez primene prirodnih i humanističkih nauka nije moguće ostvariti merljive rezultate u oblasti konzervacije, restauracije, odnosno kurativne i preventivne zaštite kulturne baštine.

„Oblast konzervacije i restauracije još nije dovoljno prepoznata kao posebna naučna disciplina, mada standardi i procedure rada postoje u različitim zakonskim normama i preporukama međunarodnih strukovnih organizacija. Konzervacijom se bave ljudi najrazličitijih profesija i nivoa obrazovanja, od zanatlija do visokospecijalizovanih istraživača i naučnika. Za kvalitetan ishod konzervatorskih poduhvata, posebno kada se govori o naučnom doprinosu, potrebni su specijalizovano znanje i razumevanje problema, dok intervencija na umetničkim predmetima, posebno kada se govori o naučnom doprinosu, potrebni su specijalizovano znanje i razumevanje problema, dok intervenija na umetničkim predmetima ostaje neizostavno vezana za značajnu manualnost. Odnos i međusobna zavisnost naučnih znanja i dobre zanatske prakse u konzervaciji i restauraciji umetničkih dela tema je narednog razmatranja. Ne može se govoriti o mestu nauke u zaštiti baštine, a ne osvrnuti se na samu disciplinu zaštite. Tradicionalne provenijencije konzervatora umetničkih dela su u oblasti umetnosti i umetničkih zanata Dominacija konzervatora obrazovanih na umetničkim akademijama, mahom slikara i vajara, definisala je određeni trendi način rada. Njihove jake strane su svakako umetnički senzibilitet i određeno poznavanje umetničkih materijala i tehnika, ovo poslednje u meri u kojoj su bili uključeni u nastavne programe akademija, jer izučavanje tehnologija i materijala nije na svim umetničkim akademijama jednako zastupljeno.

U prvoj polovini 20. veka postalo je jasno da se konzervacija i restauracija umetničkih dela, u domenu praktične konzervacije, mora zasnivati na širim znanjima. Otuda i formiranje prvih konzervatorskih instituta i naučnih laboratorija pri restauratorskim odeljenjima velikih muzeja, koji su pored tradicionalnih umetničkih profesija imali stručnjake iz oblasti prirodnih nauka. Iz takvih centara su došli i teorijski argumenti za potrebu bliske saradnje stručnjaka iz oblasti humanističkih i prirodnih nauka i konzervatora praktičara. Svest da se konzervacija i restauracija umetničkih dela mora zasnivati na kombinaciji opštih znanja o umetnosti i umetničkim tehnikama, zanatskoj veštini i dobroj praksi, kao i specijalizovanim znanjima o teoriji zaštite (etika struke) i znanjima iz oblasti prirodnih nauka, vodila je ka formiranju specijalističkih studija i kasnije posebnih univerzitetskih studija konzervacije i restauracije. Iskusni konzervatori koji su imali priliku da utiču na nastavne programe akademija su uviđali ovu potrebu. Danas za obrazovanje konzervatora postoje različita rešenja kojima je zajednička težnja formiranje multidisciplinarno obrazovanih stručnjaka“. (*Korolija Crkvenjakov, 2015, str. 32*)

Trenutno u Srbiji ovaj program se izučava na Fakultetu primenjenih umetnosti u Beogradu, Odsek za konzervaciju.

Master studijski program Zaštita i očuvanje nasleđa se izučava na Alfa BK univerzitetu i osmišljen je kao nastavak osnovnih akademskih studija višeraznorodnih i umetničkih oblasti. Ovim multidisciplinarnim studijskim programom omogućava se upis studenata koji su završili osnovne akademske studije na fakultetima društvenih, prirodnih, tehničko-tehnoloških i humanističkih nauka, kao studenti koji su završili umetničko-primenjene fakultete.

Neophodan je odgovarajuća metodologija obrazovanja i formiranja profesionalnih kadrova u cilju primene odgovarajućih konzervatorskih tretmana.

Kada je reč o edukaciji u oblasti konzervacije i restauracije kulturne baštine značajno mesto u zauzimaju edukativne radionice Centralnog instituta za konzervaciju, koje imaju za cilj stvaranje široke baze profesionalnih i stručnih kadrova u zemlji i regionu, organizovanje specijalizacija i stalnih stručnih osavremenjivanja iz svih oblasti zaštite, uspostavljanja timskog rada i insistiranje na primeni profesionalne etike. Zasnovane su na modelu koji podrazumeva teorijska predavanja, praktičan rad, stručne posete konzervatorskim ateljeima, obilazak spomenika kulture i znamenitih mesta, kao i evaluaciju procesa realizacije i postignutih rezultata.

Svetlana PEROVIĆ IVOVIĆ: Requests of Modern Archives in Serbia and Training of Experts in the Field of Presentation of the Cultural Heritage, 189-197



Slika 2: Konferencija CIK-a u Arandelovcu "Konzervacija pokretnih kulturnih dobara u Srbiji danas"¹

U cilju unapređenja zaštite arhivskog materijala neophodno je sprovođenje obuke na interdisciplinarnom principu i u skladu sa međunarodnim standardima i preporukama. Osavremenjivanje i usavršavanje znanja u oblasti teorije zaštite, metodologije konzervacije, preventivne zaštite i konzervatorskih tretmana. Značajan segment obrazovanja profesionalaca je edukacija edukatora što se postiže putem seminara, specijalističkih kurseva, specijalizacija i stalnom sardnjom sa univerzitetima.

Polazeći od analize potreba zaposlenih u institucijama zaštite kulturnog nasleđa Centralni institut za konzervaciju je objavio 2015. i 2016. godine dve značajne stručne publikacije: *Preporuke za stvaranje i upravljanje digitalnom foto-dokumentacijom u institucijama zaštite kulturnog nasleđa Srbije i Otvoreni pristup muzejskoj dokumentaciji u Srbiji - iskustva, izazovi i potencijali*².

Društvo konzervatora Srbije uz finansijsku podršku Ministarstva kulture i informisanja 2015 godine izdalo je priručnik „*Preventivna konzervacija arhivske i bibliotečke građe*“, autora Radmile Petrović. Publikacija je nastala kako bi pomogla zaposlenima u arhivima i registraturama da prepoznaju potrebe zaštite i shvate značaj preventivne zaštite.

U Srbiji i zemljama regiona Jugoistočne Evrope značajno je učešće u obuci profesionalaca i volontera u oblasti zaštite kulturnog nasleđa ima asocijacija Fion Zarubica Learn Program se održava u Srbiji i zemljama regiona pod nazivom „*Upravljanje muzejskim zbirkama*“ i namenjen je muzejskim profesionalcima, arhivistima, galeristima koji rade sa na očuvanju zbirke i žele da unaprede svoja znanja, studentima muzeologije i konzervacije, predavačima, volontrima Program uključuje predavanja u učionici online, vizuelne prezentacije, literaturu, kao i praktičan rad na studijama slučaja sa naglaskom na timskom radu, interakciji i razmeni znanja.

Konzervacija i restauracija su važni segmenti arhivske delatnosti i sastavni deo brige o čuvanju i prezentaciji kulturne baštine ali koji se odvijaju bez uvida javnosti. Zato je neophodno organizovanje stručnih skupova, radionica, seminara i drugih vidova prezentacija kako bi se skrenula pažnja na značaj ovih često zanemarenih poslova i uticalo na razvoj svesti o vrednosti pisnog kulturnog nasleđa.

1. Dostupno na <https://www.facebook.com/centralniinstitutzakonzervaciju/?fref=ts>.

2. Na raspolaganju je i elektronska verzija: <https://drive.google.com/file/d/0B4I8qSqN5LccUzZ1TGsteyJDUm/view>. Objavlivanje publikacije su omogućili Digitalna istraživačka infrastruktura za umetnosti i humanistiku u Republici Srbiji (DA-RIAH-RS) i Desk Kreativna Evropa, Srbija, uz podršku Evropske komisije.

6 Zaključak

Savremeni pristup zaštiti i prezentaciji kulturne baštine odnosi se na jačanje dijaloga svih nosilaca aktivnosti u ovoj oblasti, radi poboljšanja sistemskih okvira, izgradnje inoviranog pristupa edukacije na svim nivoima i unapređivanja svesti o značaju kulturne baštine.

Na osnovu navedenog može se zaključiti da je potreban celovitiji pristup kadrovskoj politici institucija kulture kroz novu organizacionu strukturu koja će odgovoriti savremenim potrebama društva. Podrška obrazovanju kadrova iz oblasti konzervacije, arhivistike, muzeologije, bibliotekarstva, menadžmenta u kulturi, kao i edukacija kadrova o mogućnostima korišćenja međunarodnih fondova. Cilj je podizanje svesti o vrednostima kulturne baštine i stvaranje ambijenta za razumevanje uloge i mesta kulturne baštine i njenoj popularizaciji.

Literatura

Popadić, M. (2014). Vreme prošlo u vremenu sadašnjem : Uvod u studije baštine, CMIH, Beograd. Dostupno na <https://www.scribd.com/doc/258044329/Vreme-pro%C5%A1lo-u-vremenu-sada%C5%A1njem-Uvod-u-studije-ba%C5%A1tine> (24.03.2017)

Novaković, J., Lukić, M., CMIH, (2012). Društveno –humanističke discipline i nauka o baštini –program permanentne edukacije učenika, studenata i zaposlenih u obrazovanim u kulturnim institucijama .Dostupno na <https://sites.google.com/site/arternativnipogledi/home/opsis-projekta>. (24.02.2017)

<http://www.iserbia.rs/konkurs-edukacija-u-muzejima-i-rad-sa-publikom-2518> (3.03.2017)

Đorđević, B. (2012.). Nastava arhivistike na Filološkom fakultetu u Bogradu. Dostupno na https://arhivistika.files.wordpress.com/2011/02/aj_cas_2012_01_txt.pdf.

Crkvenjakov Korolija, D. (2014). Konzervacija i restauracija umetničkih dela između naučnih znanja i dobre zanatske prakse. Zbornik radova, Treća godišnja konferencija muzeologije i heritologije Nauka i Baština ,Beograd ,2014. Dostupno na <https://drive.google.com/file/d/0B5g9VpCxyXhUzlLUzdVeFN3QUE/view> (24.02.2017)

<http://www.iserbia.rs/konkurs-edukacija-u-muzejima-i-rad-sa-publikom-2518> (3.03.2017)

<s://fionnzarubicalearn.com/collections-management-certification-program-serbia-english/> (10.03.2017)

<https://www.facebook.com/events/360683440960778/> (10.03.2017)

http://www.arhivyu.gov.rs/system/sr-cyrillic/home/newsplus/viewsingle/_params/newsplus_news_id/445060.html (10.03.2017)

<https://www.facebook.com/centralniinstitutzakonzervaciju/?fref=ts> (10.03.2017)

<https://www.facebook.com/Muzej-Jugoslavije-Museum-of-Yugoslavia-36153974796/?fref=ts> (17.03.2017)

<http://www.archives.org.rs/novosti/vesti/seminar-iz-kantselarijskog-i-arhivskog-poslovanja> (10.03.2017)

SUMMARY

One of the main aims of the institutions of cultural heritage is realization of educational contents meant for wider public in order to introduce them with contemporary theories within humanitarian disciplines and present courses within science. It is necessary to promote education and learning in the archives and cooperation with other educational institutions, universities as well as to exchange knowledge and experience with other cultural institutions. Programs should be open and expressed through the lectures, seminars or workshops. Academic cooperation implies cooperation with Belgrade University and other universities in the country. New academic programs dealing with preservation and presentation of cultural heritage should contribute to create new profile of professional having complex interdisciplinary approach to the preservation of archival material as well as to its presentation. Needs of modern archival science require professional who will follow planned future activities aiming at fast and efficient implementation of new technologies especially of digitizing, as one aspect of preventive preservation and presentation of cultural heritage. Higher education in Serbia provides studying of archival science at the Department of the History of Philosophy at Belgrade University and at the Faculty of Philology, Department of Library Science and Informatics. Appropriate methodology of education is necessary to create professional staff enabling them to use corresponding conservation treatments. Today, conservation has been studied at the Faculty of Applied Arts in Belgrade, Department of Conservation, while Musters Musters studies *Protection and Preservation of*

Svetlana PEROVIĆ IVOVIĆ: Requests of Modern Archives in Serbia and Training of Experts in the Field of Presentation of the Cultural Heritage, 189-197

Heritage could be studied at Alfa BK University. It is organized as continuation of basic academic studies of more heterogeneous and artistic fields. This kind of multidisciplinary study enables enrollment of students that had completed basic academic studies at the faculties studying social studies, natural sciences, technical-technology sciences and humanitarian sciences as well as students completed art and applied art studies.

Typology: 1.04 Professional Article

Submitting date: 28.03.2017

Acceptance date: 05.05.2017